

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије

Др Љубомир МИТРОВИЋ*

347.726(497.11:4-672EU)
334.73(497.11)

СПЕЦИФИЧНОСТ ЗАДРУГА У СРБИЈИ У ОДНОСУ НА КАРАКТЕР ЕВРОПСКЕ ЗАДРУГЕ

Апстракт: Задруге су *sui generis* привредне организације чији је интерес унапређење пословања задругара, али не и максимизирање профита као што је то случај код компанија. Циљ истраживања овог рада је да се сагледа специфичност задруга у Србији у односу на карактер Европске задруге и укаже на потребу за променом правила у Закону о задругама, како би се усагласила са савременим кретањима у области организовања и пословања задруга – Европском задругом. Анализа је показала да важећи Закон о задругама није претрпео велике промене правно-економског оквира и тиме је остао на истој позицији у односу на раније важећи, класични концепт задруге. У раду су коришћени Закон о задругама Републике Србије (2015) – ЗОЗ, Уредба Европске задруге, Декларација о задружном идентитету, резултати анализе истраживања аутора из ове области, као и резултати других истраживања аутора. Када је реч о анализи задруга у Србији у односу на карактер Европске задруге коришћени су упоредноправна, индуктивна и дедуктивна метода. Оне су омогућиле да утврдимо која су национална задружна правила и која правила би требало изменити и дефинисати *de lege ferenda* како би задруге ефикасније функционисале у националном друштвено – економском систему.

Кључне речи: задруга, задругари, задружна начела, правно-економски оквир, Европска задруга.

УВОД

Задруге су посебан облик удруживања и пословног организовања физичких и/или правних лица, односно задругара, у циљу њихове економске, социолошке, културне и еколошке одрживости. Оне су правно лице и императив су модерног и продуктивног привредног развоја, јер имају значајне могућности за повећавање ефикасности и рационалности привређивања и пословања. Сагласно интересима чланова задруге разликујемо: потрошачке задруге, произвођачке задруге, задруге које

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, ljubomir.mitrovic@pr.ac.rs.

пружају одређене услуге и радничке задруге.¹ Задруге и задругарство данас се посебно код нас актуелизују. Чињеница је да бројне задруге не обављају задовољавајуће своје функције, односно не помажу задругарима у организовању производње, као ни у откупу и продаји њихових производа. Отуда се указала потреба за доношењем одговарајућих правних аката који би на јединствен начин уредили правно-економски положај ових привредних субјеката, а тиме и решили бројне проблеме који се јављају у њиховом пословању.

Питање задруга као посебне врсте привредних организација у Републици Србији уређено је Законом о задругама из 2015. године. Овим законом нису усклађене значајне одредбе прописа о задругарима са регулативом задруга у економски развијеним земљама, посебно у земљама ЕУ. Такође, Универзално прихваћени концепт задруге, треба, у складу са препорукама Уједињених нација да усвоје сва национална законодавства. Потреба за прихватањем универзалног концепта задруге у домаћем законодавству проистиче из чланства Задружног савеза Србије у Међународној задружној алијанси, као и из чланства Републике Србије у Уједињеним нацијама и Међународној организацији рада. Пошто је задружни сектор значајан облик организовања привредних субјеката у готово свим земљама у свету, неопходно је да буде и законски уређен. Закон о задругама дефинише правни оквир оснивања, пословања и гашења задруга.² Он представља одбрамбени механизам и снажан алат за ефикасно функционисање задруге.³ Данас у упоредном праву постоје различита законска решења у приступу проблемима који се односе на правно-економски оквир задруга. Према типу закона који регулише рад задруга, европске земље можемо сврстати у три групе:⁴ прву групу чине земље које немају закон о задругама или које регулишу задруге другим законима (као

¹ Види: Dionis Jurić, *Evropska zadruga*, *Pravo i porezi*, Vol. 15, №6, стр. 58 – 67, RRILF, Zagreb, 2006.

² Марија Николић, Јасмина Арсенијевић, *Компарација закона о задругама у Републици Србији и земљама у окружењу*, Регионална научностручна и бизнис конференција ЛИМЕН 2015, Зборник радова – Liderство и менаџмент: држава, предузеће, предузетник, 2015, 241.

³ Ausec Fici, *Cooperative identity and the law*, Euricse's Working Paper, № 023/12, 2012.

У прилог овој констатацији иде и Закон о задругама Словеније (1992). Наиме, захваљујући овом закону омогућено је да се сачува значајан део задружне имовине, у поређењу са законима других земаља насталим на територији СФРЈ, мада је мањи од предвиђених 45% у закону. Вид.: F. Avsec, *Poljoprivredne zadruge u Republici Sloveniji*, *Sociologija sela* (2005) 167 (1), 83 – 108, 91.

⁴ Марија Николић, *Еволуција задружног законодавства у Европи*, понатис магистарске тезе, Друштво аграрних економиста Србије, Београд, 2009, 97.

што су грађанским законима Швајцарска и Италија, и трговинским законима Белгија, Чешка и Словачка); другу групу чине земље које имају општи закон о задругама који регулише све врсте задруга: Грчка, Португал, Бугарска, Хрватска, Словенија, БиХ; трећу групу чине земље које имају специјалан (посебан) задружни закон: Аустрија, Немачка, Француска, Шпанија. У Републици Србији функционисање задруга регулисано је једним општим, јединственим законом о задругама (ЗОЗ). Када је реч о правно-економском оквиру, додатним правилима ЗОЗ из 2015. није претрпео велике промене у односу на ранији важећи, класични концепт задруге као *sui generis* удружења. Зато ћемо у раду сагледати и савремени концепт задруге у законодавству Европске уније на примеру Европске задруге.

Циљ овог рада је да размотри улогу и значај задруга у друштвено-економском развоју, да се изврши компарација правно-економског оквира ЗОЗ у Србији са правно-економским оквиром закона о задругама развијенијих тржишних земаља (Европска задруга), при чему ће се идентификовати заједничке, универзалне карактеристике (начела – правила) и разлике у појединчним решењима. Анализа задружних правила и закључци су изведени на основу примене упоредноправног метода, потпомогнутим индуктивно-дедуктивном методом. Ово нам је омогућило да утврдимо која су задружна национална начела (правила) и која би требало изменити, или дефинисати *de lege ferenda*. Стога би српско законодавство о задругама требало да усвоји не само решења из права ЕУ, као део општег процеса „угледања“ на стране узоре у праву, већ и као део процеса стандардизације, како би ефикасно функционисале српске задруге.

УЛОГА И ЗНАЧАЈ ЗАДРУГА У ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКОМ РАЗВОЈУ

Задруге⁵ као привредни субјекти функционишу у различитим економским, одн. социолошким сферама. Оне су посебно значајне за средње и мало предузетништво. Од њих се очекује више него од профитних (пословних) друштава. Наиме, савремена привреда и друштво не могу се замислити без задруга и задругарства. Задруге су удружења, односно

⁵ Наша земља има дугу историју задругарства (прва пољопривредна кредитна задруга основана је у Вранову, код Смедерева 1894. године и трећа је задруга у свету) и једна је од 11 земаља оснивача Међународног задружног савеза, основаног 1895. године, али не чини довољно за унапређење задругарства. Многе задруге су затворене, а имовина продата. О овоме говори и податак да је у периоду 2009–2012. из Регистра Агенције за привредне регистре избрисано 735 задруга. Зато је било потребно повратак и оживљавање задругарства у Републици Србији и доношење новог Закона о задругама – ЗОЗ 2015.

предузећа будућности и носиоци будућег развоја локалних и руралних подручја. Само јаке и стабилне задруге могу имати утицаја на унапређење економског положаја не само својих чланова већ и локалних и руралних подручја у целини. Заправо „велики су на берзама, тргују и увећавају свој капитал, а мали морају да се удружују како би смањили трошкове производње, постигли већи степен конкурентности у продаји својих производа и услуга и увећали зараду”⁶.

Улога и значај задружног организовања нарочито је дошла до изражаја у земљама ЕУ. Развојем задругарства земље ЕУ решиле су бројне проблеме, пре свега, социјалне и економске природе. Задруге су значајне у брзом запошљавању радне снаге, посебно „у условима кризе, задруге решавају проблеме запослености и пословања на ефикаснији начин него комерцијалне компаније”⁷. Такође су од значаја и у развоју мање привлачних привредних области, мада су показале своју виталност и у областима профитних организација. Правна регулатива и практична искуства у задругарству земаља ЕУ добрим делом су нам помогла приликом доношења Закона о задругама 2015. године. Наиме, земљорадничко задругарство као модел економско-социјалне одрживости породичних пољопривредних газдинстава, као доминантни облик организовања у Србији, захтевало је „нужност реформе задружног законодавства у складу са европском задружном легислативом и систематским променама у привредном законодавству Србије, као и неопходност производно-економског и организационог реструктурирања земљорадничких задруга и трансформације задружних савеза у пословне асоцијације задруга и задругара”⁸. У вези са тим, важно је схватити да „копирање других модела не може довести до жељених ефеката, већ их је потребно смислено и вешто прилагодити нашим специфичностима. Једна од кључних специфичности и проблема са којима се суочава пољопривредно задругарство у Републици Србији је непостојање поверења пољопривредника у овакав вид удруживања. Да би се тај лимитирајући фактор елиминисао, неопходно је да се учине напори у правцу едукације и сталног пропагирања задружних вредности. На тај начин остварио би се један од предуслова за успешан и ефикасан задружни сектор,

⁶ Бранислав Гулан, *Задругарство у Србији, од оснивања до данас – 2018*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/0-branislav-gulan/zadugarstvo-u-srbiji-od-osnivanja-do-danas-2018/>, 30.8.2018.

⁷ Carlo Borzaga, Gulia Galera, *Promovisanje zadruga u stvaranju boljeg sutra*, доступно на: <http://www.euricse.eu/wp-content/uploads/2015/03/venice-croatian-3.0-0.pdf>, 30.03.2018.

⁸ Миладин Шеварлић, *Правци развоја земљорадничког задругарства у Србији*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/poljoprivreda/pravci-razvoja-zemljoradnickog-zadugarstva-u-srbiji/>, 30.8.2018.

а то је јачање људског потенцијала задруга у повећање чланстава. Уз потпуно поштовање принципа и правила за успех задружне делатности, пољопривредне задруге у Србији требало би да буду организоване тако да задовоље економске интересе својих чланова као и услове тржишта.”⁹

Чињеница је да задруге, на основу међународног искуства, показују велике и различите привредне, економске и друштвене предности у односу на остале организационе облике привредних субјеката. Велики потенцијали задруга за одрживи привредни и друштвени развој је омогућио да се савремени свет не може замислити без задруга и задругарства. Колики је значај задруга и задругарства у свету, Европи и код нас, сведоче и ови показатељи.

Наиме, готово половина светске популације обезбеђује средства преко задруга. У свету има три пута више задругара него акционара.¹⁰ Данас у свету има око милијарду задругара удружених у преко 750.000 задруга. Сматра се да је око 3 милијарде људи у интеракцији на разне начине са радом задруга као и да обезбеђују више од 100 милиона послова широм света, а што је за 20% више од мултинационалних компанија.

Значај задруга постаје све већи у оквиру Европске уније (ЕУ). На подручју држава чланица ЕУ регистровано је 246.000 задруга, запошљавају 4, 8 милиона људи и имају 144 милиона чланова што значи да је скоро сваки трећи грађанин ЕУ члан неке задруге.¹¹ Да су задруге веома значајне привредне организације говори и чињеница да су се многе развиле у истакнутим секторима¹² где показују да су јаке као и профитне организације и то: банкарство, осигурање, веледрогерија, здравство, енергетика, пољопривреда и сл. Тако се данас у државама ЕУ вржи промет свих пољопривредних производа преко задруга од 50% до 80%. То јасно доказује да су и велики, а не само мали произвођачи део задружног система. Посебно

⁹ Катарина Марковић, *Пољопривредно задругарство у републици Србији – Стање перспективе*, Летопис научних радова, број 1, Пољопривредни факултет, Нови Сад, 2007, 120

¹⁰ Miodrag Mićović, *The Legal Nature and Framework for Cooperative Activities, Economics of Agriculture, The Balcan Scientific of Agrarian Economics*, Belgrade, Academy of Economic Studies, Bucharest (Romania), Vol. LXIV, № 3 (1205 – 1218), UDC: 340:334.73, EP: 2017. P. 1206

¹¹ *Извештај о задругама и задругарству*, доступно на: http://novi.uciteljneznalica.org/PDF/arhiva%20autora/928_Izve%C3%85%C2%A1taj%20o%20zadugarstvu.pdf, 30. 03. 2018.

¹² На основу званичних података Међународног задружног савеза највећи број задруга на подручју Европе налази се у терцијарним делатностима, односно сектору услуга. Закључак је производ укупног броја задругара, односно броја индивидуалних чланова, као и броја запослених. Колики је значај задружног сектора у привреди сведочи и податак да у земљама ЕУ чланство у задругама обухвата 22% укупне популације.

је високо тржишно учешће задруга у појединим сегментима пољопривреде унутар ЕУ (15). Наиме, специјализоване млекарске задруге у Аустрији, Данској, Француској и Шведској, учествују са више од 90% на тржишту млечних производа. Такође је велико учешће задруга и на тржишту меса: Данској – 90%, Француској – 69%, Шведској – 40%.¹³ Да се економије најразвијенијих западноевропских земаља снажно ослањају на задруге и њихово даље удруживање потврђују и следећи подаци: у Француској банкарске задруге држе 60% укупних депозита у 25% укупног тржишта малопродаје, у Немачкој сваки четврти становник је члан задруге, има 8106 задруга које обезбеђују посао за 440.000 људи. У Белгији фармацеутске задруге имају тржишно учешће од око 20%, док у Шпанији у здравственој нези задруге учествују са 21%, а у шведској дрвној индустрији и шумарству задруге учествују са 60%.

Када је реч о задругарству у Србији треба истаћи да је на почетку 2017. године било регистровано 2600 (према подацима задружног савеза Србије) разних задруга од чега је 1548 пољопривредних. На основу података Агенције за привредне регистре у Републици Србији, као активне воде се 1568 земљорадничких задруга, од којих око 11000 подносе финансијске извештаје пословања. Број задругара у земљорадничким задругама које се воде као активне износи око 31.000, од чега, што треба нагласити, преко четвртину задругара чине задругари у задругама које су неактивне и не обављају делатност за коју су регистроване. Задруге делују у оквиру 16 задружних савеза предвиђених задружним савезом Србије и задружним савезом Војводине. У задругама ради и око 10.000 запослених, међу њима су и директори. Морамо истаћи да земљорадничке задруге у Србији нису јаке организације, али су оне неопходне за мале и средње пољопривредне произвођаче, који без њих у већини случајева не би могли ни заснивати производњу ни постићи задовољавајуће услове реализације и наплате својих потраживања. Подсећамо, пољопривреду Србије карактеришу мала пољопривредна газдинства са распарчаним поседима, који се налазе већином у поседу физичких лица, а која су 91, 8% мања од 10ха и чија је просечна величина 5, 4ха (у ЕУ 7,9ха), као и то да је економска снага (величина) пољопривредног газдинства 5.939 евра (у ЕУ 25.128 евра). Очигледно је да је потребно удруживање у задруге како би се утицало на ефикасност, односно продуктивност и рентабилност пољопривредних газдинстава и тиме смањили високи трошкови производње, нерационално коришћење ресурса,

¹³Бранислав Гулан, *Задругарство у Србији од оснивања до данас – 2018*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/0-branislav-gulan/zadugarstvo-u-srbiji-od-osnivanja-do-danas-2018/>, 30.8.2018.

затим подигао ниво техничко-технолошке опремљености, повећао број грла стоке по јединици пољопривредне површине и друге погодности.

Како је циљ задруге унапређење привређивања њених чланова, тако је неопходно да и сама ова организација буде стално усмерена ка променама, предузетништву, односно развоју. Супротно томе, стагнација задруге доприноси стагнирању или заостајању њених чланова. Зато је било потребно доношење одговарајућих правних аката који би на јединствен начин уредили правни положај задруга, како би се осигурала њихова привредна делатност и решили проблеми који се јављају у њиховом пословању. За развој задругарства заинтересована је и сама држава Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.¹⁴

Наиме, оживљавање задругарства у Србији је високо патриотски чин који је од стратешког значаја. Реч је о најновијем пројекту, односно мисији „500 задруга у 500 села” поготову у брдско-планинским и пограничним подручјима где празан простор представља изазов за незване госте. Задруге су погодан организациони облик да уз бољу инфраструктуру, школу, амбуланту, пошту и цркву задржимо део сеоског становништва које намерава да оде из тих средина. Поражавајуће је да од 4709 села у Србији – 1200 је у фази нестајања. Оснивање нових задруга и ревитализација постојећих, дакле, има стратешки (геополитички) циљ. У вези са тим морамо истаћи да према тврђењу одређених историографа и аналитичара први пут је у својој 172 године дугој историји задругарства на просторима данашње Републике Србије, држава директним инвестицијама и бесповратним средствима помаже оживљавање задругарства. У 2017. години додељено је око 200 милиона динара (1,7 милиона евра), за 2018. годину задругари ће добити 825 милиона динара (око 7 милиона евра), а за период 2018-2020. планирано је да та сума достигне 25 милиона евра.¹⁵ Рок да се формирају „500 задруга у 500 села” је три године. Нове задруге ће од државе добити 50.000 евра, а постојеће до 100.000 евра.

Нема сумње, коначно је схваћено да је потребно оживљавање задругарства у Србији. Чак ни у српском парламенту није било опозиције приликом гласања за издвајање 825 милиона динара из државне касе на име обнављања задругарства. Наведени износ сви су оценили као недовољан за развој задругарства. Морамо истаћи да српска пољопривреда не може бити конкурентна уколико се не помогну мала и средња пољопривредна газдинства која имају највишеседа у Србији и представљају окосницу развоја српске пољопривреде. Ефикасан развој пољопривреде подразумева и

¹⁴ Вид. чл. 12. Закона о задругама – ЗОЗ, Службени гласник РС, бр. 112/2015.

¹⁵ Бранислав Гулан, *Задругарство у Србији од оснивања до данас – 2018*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/0-branislav-gulan/zadugarstvo-u-srbiji-od-osnivanja-do-danas-2018/>, 30.8.2018.

одрживост људи. Српска села изумиру, у њима нема довољно младих људи и просечна старост оних који обрађују земљу је око 65 година. Поред тога, да би били конкурентни морамо да убрзано развијамо интензивну производњу, а зна се да од 50% до 80% земљорадничких задруга нема ниједног запосленог пољопривредног инжењера. На другој страни, Србија има 32.000 незапослених пољопривредних стручњака. Незапослених агронома и ветеринара је 5513, а од тога је 46 доктора наука и 418 магистара и мастера. Несхватљиво је и веома забрињавајуће да се најпродуктивније инвестиције (домаћа интелигенција) не користе. У питању су милијарде изгубљеног капитала. За такве људе, Србија је земља која не пружа перспективу и зато су је многи напустили, а велики број њих се спрема да оде у земље које више обећавају тиме што цене и вреднују рад и знање. Држава мора да ради без одлагања на још много кључних проблема српске пољопривреде. За њихово решавање потребно је да се организују сви „који нешто знају о пољопривреди од газдинстава, задруга, удружења, локалних заједница, комора, задружних савеза, института, факултета, министарства, владе до председника Републике, што би могло да резултира помаком и снажним импулсом посусталом аграру”¹⁶, а самим тим и задругарству. Највећу цену треба да плате они који су по економској снази најјачи. То је објективно и позитивно. Спас српског села је истовремено спас државе, њених људи и територије.

Задруга као привредна организација треба да послује на задружним принципима, како би остварила своје економске, социјалне, културне и друге интересе. Заправо, поштовање задружних принципа и вредности један је од кључних предуслова за успешно функционисање задруга. Задругари оснивају задругу и у њу улажу одређена новчана и друга средства, у њој раде, њоме управљају и у њој одлучују о свом економском и друштвеном интересу. Задруга им омогућава не само већу економију, већ и ефикасност, рационалност и повећање обима пословности. Заправо, примарни циљ задруге није добит, као код приватних предузећа, већ је то унапређење друштвено-економског положаја својих чланова – задругара, кроз заједничку активност на начелима узајамности, правичности и солидарности.¹⁷

Економска активност задруга има за резултат пораст привредне активности. Задруге послују на трајно одрживој основи, што све води ка порасту БДП-а нације. Дакле, развој задругарства у Србији не смањује економску активност осталих привредних организација (предузећа), већ задруге су неопходне ради допуне економске активности тамо где

¹⁶ Драго Цвијановић, *Ништа без развоја сточарства*, доступно на: <http://www.nirapress.com/prof-dr-drago-cvijanovic-nista-bez-razvoja-stocarstva/>, 30.8.2018.

¹⁷ Славка Митровић, *Допринос пољопривреде у развоју Србије*, Докторска дисертација, Универзитет у Приштини, Пољопривредни факултет, Лешак, 2016, 150.

профитоносне природне организације (предузећа) нису заинтересоване, што значи да су предузећа и задруге комплементарне привредне организације. У том смислу, правно-економски оквир закона о задругама чини подлогу за ефикасно функционисање задруга.

ПРАВНО-ЕКОНОМСКИ ОКВИР ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ И ПОСЛОВАЊЕ ЗАДРУГА

Задруге као специфичне привредне организације карактеришу одређена правила по којима се разликују од предузећа, односно компанија. Та правила заправо чине правни оквир за оснивање, деловање и рад задруга. Правила која су од кључног значаја за функционисање задруга односе се на: а) број оснивача задруге, б) чланство у задрузи, в) делатности, г) основни капитал, д) право гласа, кворум и доношење одлука и њ) на расподелу добити.¹⁸

А)

Познато је да број оснивача који могу оснивати једну компанију јесте један, или више. Међутим, анализе показују да закони о задругама захтевају већи број оснивача, како је и било у претходним законима. Према нашем важећем ЗОЗ-у задругу може да оснује најмање 5 пословно способних физичких лица¹⁹, с тим што осниваче не могу чинити лица која живе у заједничком домаћинству са оснивачем.²⁰ Оснивачи и задругари могу да буду домаћа и страна физичка лица у складу са законом.²¹

Европска задруга је правно лице које се може основати на подручју Уније у складу са условима и на начин одређен Уредбом. Уредба у члану 2 одређује 3 начина оснивања Европске задруге: 1) *ab initio*, од стране 5 или више физичких лица, 5 или више физичких и правних лица, или 2 или више правних лица; 2) фузијом 2 или више постојећих задруга; 3) преобликовањем

¹⁸ Miodrag Mićović, *op. cit.*, 1211.

¹⁹ Постоје разлике у броју оснивача задруга у земљама у окружењу. Тако у Словенији задругу може да оснују 3 физичка и/или правна лица (што је у складу са савременим тенденцијама у међународном задружном праву, како у погледу мањег броја чланова, тако и по основу укључивања правних лица); у Хрватској 7 физичких и/или правних лица; у Федерацији БиХ 5 физичких или правних лица, а у Републици Српској дозвољено је чланство само физичких лица; у Македонији минимум 3 физичка или правна лица; у Црној Гори то је најмање 5 физичких лица.

²⁰ Чл. 15, ст. 1 и 2, ЗОЗ.

²¹ Чл. 15, ст. 3, ЗОЗ.

постојеће задруге, која је најмање 2 године имала подружницу или друштво – кћер у некој другој држави чланици.²²

1) Оснивање Европске задруге *ab initio* допушта врло широку могућност оснивања од стране физичких лица и правних лица. Правна лица обухватају и дрштва капитала и друштва лица, као и задруге и друга правна лица којима је циљ остваривање профита, а уређене су јавним или приватним правом. Притом, постављају се два услова који се морају остварити за оснивања Европске задруге: минимални број оснивача и услов да оснивачи долазе из најмање две различите државе чланице ЕУ.²³

2) Други начин оснивања Европске задруге је фузијом постојећих задруга. Он се одликује тиме да се као оснивачи појављују задруге које су основане по националним прописима различитих држава чланица ЕУ, и то на тај начин да се једна задруга припаја другој која по обављеној фузији добија облик Европске задруге, или спајањем две или више задруга у једну нову задругу која по обављеној фузији добија облик Европске задруге.²⁴

3) Трећи начин оснивања Европске задруге је преобликовање постојеће задруге која је основана по националном праву државе чланице и која има регистровано седиште и главну управу смештену на подручју Уније, уз услов да је најмање 2 године имала подружницу или друштво-кћер на које се као меродавно право примењује национално право неке друге државе чланице. На тај начин се омогућава постојећим задругама, које прекогранично обављају своју приватну делатност да се преобликује у Европску задругу, без потребе за спровођењем сложеног поступка оснивања или фузије, које доводе до губитка контроле задруге над властитом имовином, односно до престанка постојања задруге.²⁵ У члану 35. Уредбе уређује се поступак преобликовања задруге у Европску задругу. Преобликовањем се наставља правни континуитет задруге, једино што она сада послује у облику Европске задруге и није могуће променити седиште задруге из једне државе чланице у другу.

Основни правни акт Европске задруге је статут којег чине одлука о оснивању и правила која уређују унатрашње устројство и правне односе између чланова и задруге. Оснивачи задруге доносе и усвајају статут задруге у складу са националним прописима државе чланице у којој Европска задруга има регистровано седиште о оснивању задруге, и који мора бити у

²² Чл. 2, ст. 2, Council Regulation (EC) N° 1435/2003 of July 22nd 2003. on the Statute for a European Cooperative Society (SCE). Уредба о Статуту Европске задруге; преузето од: Dionis Jurić, *Europska zadruga*, *Pravo i porezi*, 2006.

²³ Вид. *Појам трговачког друштва* у члану 48. Уговора о Европској заједници.

²⁴ Чл. 19. *Уредбе*

²⁵ Dionis Jurić, *Europsko dioničko društvo*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Supplement, br.3, 457

писаном облику и потписан од стране свих оснивача.²⁶ Регистровано седиште Европске задруге је на подручју ЕУ и то у истој држави чланици у којој је смештена главна управа Европске задруге. Њега је могуће пренети у другу државу чланицу у складу са поступком који је одређен Уредбом, без потребе ликвидације постојеће Европске задруге или оснивања нове Европске задруге.²⁷

Б)

Већ на самом почетку Закона о задругама може се уочити да дефиниција задруге није потпуна. Наиме, и овог пута наш закон остаје непромењен по питању лица која могу оснивати задругу. Тако је „задруга правно лице које представља посебан облик организовања физичких лица“²⁸, а што није у складу са Декларацијом о задружно идентитету и са чланом 6. Правилника Међународне задружне алијансе, где је наглашено да задруге могу оснивати и друштва (правна лица), односно „any association of persons, or of societies is recognised as a co-operative society, provided that“.²⁹

Отуда је Задруга правно лице, а према Закону о задругама задругари (оснивачи) могу да буду само физичка лица (домаћа и страна). Заправо, задругар је физичко лице³⁰ које је члан задруге у целости, или делимично послује преко задруге, одн. које преко задруге продаје своје производе или услуге, набавља производе или користи услуге потребне за обављање своје делатности, или на други начин непосредно учествује у обављању делатности ради којих је задруга основана. Задруга постаје правно лице уписом у регистар који води орган надлежан за послове регистрације привредних субјеката. Као правно лице, задруга не може бити организована као привредно друштво, у смислу закона којим се уређују привредна друштва, или као други облик организовања, нити се може припојити или спојити са привредним друштвом или другим правним лицем које није задруга, нити променити облик у привредно или друго правно лице.

Међутим, код земаља ЕУ (Словенија) могуће је не само да правна лица оснивају задруге, већ да се предузеће организује као задруга.³¹ Дакле, наш ЗОЗ дефинише задругу као правно лице и као посебан облик организовања физичких лица (задругара), али не и/или правних лица на

²⁶ Чл. 5. Уредбе

²⁷ Чл. 6 – 7. Уредбе

²⁸ Чл. 2. ЗОЗ

²⁹ ICA Rules, Amendments proposed to the General Assembly, unanimously adapted on June 6th 2008.

³⁰ Вид. чл. 2, 3, 14 – 16. ЗОЗ

³¹ Словеначки Закон о задругама: Zakon o zadrugah, 48.n. i 48.p. člen, Združitve in delitvez udeležbo drugih pravnih oseb, 48.r. člen, Spremenba pravne organizacijske oblike, 48.s. i 48.š. člen, Preblikovanje drugih pravnih oseb zadrugo.

добровољној основи, како је универзално прихваћен концепт. Чињеница је да би овај концепт, по препорукама Уједињених нација, требало да прихвати и усвоје сва национална законодавства.³² Исто тако, препоруке Уједињених нација, али и Међународне организације рада³³, као и Међународног комитета за промоцију и развој задруга³⁴ јесте да се код држава у Закону о задругама користи дефиниција задруге дата у Декларацији о задружном идентитету, коју је 1995. године прихватила и усвојила Међународна задружна асоцијација (савез)³⁵. У том контексту поставља се питање – зашто код нас привредна предузећа не би могла да формирају задругу за заједничку набавку сировина и предмета потрошње за своје раднике. Исто тако код потрошачке задруге, у оквиру које би се успоставила и развијала веза између производње и потрошње.

Наша земља последњим (важећим) Законом о задругама требало је из више разлога да прихвати јединствени Универзални концепт за задруге. Наиме, Србија је члан Задружног савеза у Међународној задружној алијанси, а припада и чланству Уједињених нација и Међународне организације рада. Имајући у виду да Србија тежи прикључењу ЕУ, неопходно је да задружну законску регулативу усклади са правним оквиром за организовање и пословање Европске задруге, како би наше задруге могле да створе додатне могућности за увећање капитала и исте услове рада за њихово ефикасно функционисање.

Европска задруга је правно лице (субјект) чији је првенствени циљ задовољење потреба њених чланова, и/или развој њихових привредних или друштвених делатности.³⁶ Према јединственом концепту Европске задруге, чланови задруге могу бити физичка и/или правна лица. Он је прихваћен као такав и представља тенденцију у Међународном задружном праву, према коме право на учешће у оснивању и приступ задрузи треба омогућити не само физичким, већ и правним лицима. Наиме, један од поменутих задружних принципа демократске контроле пословања задруге јесте – да сваки члан може имати само један глас, одн. да „један члан - један глас“ задруга једнако примењује на физичка и на правна лица при доношењу одлука, а да чланство почива на добровољности и јавности. Међутим, правичност као принцип захтева да у посебним случајевима закон омогући одступање од наведеног правила, тако што ће дозволити да се задружним

³² UN Document A/56/73-E/2001/68 Report of the Secretary – General: *Cooperatives in social development*, United Nations, New York, May 14th 2001.

³³ 2002 ILO Recommendation N° 193 on the promotion of cooperatives.

³⁴ COPAC (Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives)

³⁵ International Co-operative Alliance: Statement on the Co-operative Identity.

³⁶ Dionis Jurić, op. cit. (тач. 10)

правилима предвиди и право на више гласова за поједине чланове.³⁷ Заправо, неопходно је у задржним правилима прецизније утврдити критеријуме за стицање тог права и то на принципу једнакости и недискриминације чланова. Потребно је нагласити да се право на више гласова не даје на основу висине појединачно уложеног капитала у задрузи, већ сразмерно вредности послова које члан обавља са задругом.³⁸

В)

У Закону о задругама предвиђено је да се задруга не може организовати као привредно друштво, у смислу закона којим се уређују привредна друштва, или као други облик организовања, нити се може припојити или спојити с привредним друштвом или другим правним лицем које није задруга, нити променити форму у привредно друштво или друго правно лице.³⁹ Међутим, задруга може бити оснивач, одн. члан другог правног лица, у складу са законом и задружним правилима.⁴⁰ Оваква законска решења, у поређењу са европским, можемо констатовати да су превазиђена. Дакле, статусне промене задруга су могуће ако у њима учествује, или из њих настају искључиво задруге.

Задруга стиче својство правног лица уписом у регистар који води орган надлежан за послове регистрације привредних субјеката, у складу са законом којим се уређује регистрација привредних субјеката.⁴¹ Наше законодавство о регистрацији привредних субјеката је у складу са решењима Европске задруге. Наиме, у погледу регистрације задруга, треба истаћи да се Европска задруга уписује у судски регистар оне државе чланице у којој има своје седиште, у складу са националним прописима о регистрацији деоничарских друштава, који се примењују и при објави одговарајућих уписа у регистратор. Одлука о оснивању и престанку Европске задруге и преносу њеног седишта – објављује се у службеним новинама Европске уније.⁴²

Чињеница је да се задруге у савременим условима привређивања не посматрају изоловано од друштвено-економског живота. Њихов развој је тесно повезан са целокупним друштвеним и привредним кретањима у одређеној средини, региону, земљи, па и свету у целини. Данас, задруга није више везана само за пољопривреду, иако је њено присуство у пољопривреди најмасовније и најзначајније. Ово не значи да за задруге, као специфичне привредне организације постоје забрањене делатности и забрањена подручја.

³⁷ Закон о задругама Републике Словеније, *Zakon o zadrugah*, *Evropska unija* - Article 59 (2) SCE Regulation.

³⁸ Wisconsin State Law on Cooperatives – Chapter 185.12.

³⁹ Чл. 5, ст. 2. ЗОЗ

⁴⁰ Чл. 5, ст. 3. ЗОЗ

⁴¹ Чл. 5, ст. 1. ЗОЗ

⁴² Чл. 11 – 13. *Уредбе*

Одређена грана привреде није претпоставка за њено постојање, већ може постојати у свим делатностима у којима може исказати своју виталност и економску ефикасност. Зато Законом о задругама оне се могу оснивати као: земљорадничке, тј. пољопривредне, стамбене, занатске, потрошачке, радничке, студентско-омладинске задруге, социјалне, здравствена, као и друге задруге за обављање делатности из области производње, промета робе, вршења услуга и других делатности у складу са овим законом.⁴³ Ово показује да постоји потпуна слобода у формирању задруга. Заправо, задруге се могу оснивати и за обављање других делатности које нису забрањене законом⁴⁴, што значи да задруга може обављати законом дозвољене делатности.⁴⁵ Међутим, наш последњи Закон о задругама не омогућава да задруге спроводе трансакције кредита, што значи да депозитне и кредитне трансакције обављају само банке.⁴⁶

Г)

Средства, тј. основни капитал⁴⁷ задруге чине улози задругара, или чланарине ако се задруге оснивају без улога задругара. Иначе, улози задругара не морају бити једнаки, а могу бити новчани и неновчани. Задругар може имати само један улог у задрузи и улог задругара не може се преносити правним послом.⁴⁸ Ова законска новина (одредба) у односу на претходни Закон (из 2006. године) даје могућност за развој задругарства. Наиме, чињеница је да интереси задругара (по обиму и вредности) нису једнаки, па нема ни потребе за једнаким уделима и за једнаким бројем гласова када је реч о управљању задругом.

Заправо, наведене законске одредбе представљају помак ка основним вредностима задругарства, као што је правичност, као и принцип економског учешћа по коме сви задругари остварују корист од задруге под једнаким условима, али у сразмери вредности (обима) послова, које сваки од њих појединачно обави са задругом. Основни капитал задруге може се повећати (одлуком скупштине задруге) улозима нових задругара, повећањем улога постојећих задругара, или претварањем нараспоређене добити (расположивих резерви за те намене). Такође, одлуком скупштине задругара може се смањити оснивачки капитал, али не испод законом прописаног минималног новчног оснивачког капитала (минимални оснивачки капитал задруге износи 100 динара).⁴⁹ Ово је решење у складу са ставом да су закони

⁴³ Вид. чл. 10, ст. 1. ЗОЗ

⁴⁴ Чл. 11, ст. 14. ЗОЗ

⁴⁵ Чл. 9, ст. 1. ЗОЗ

⁴⁶ Чл. 5. ЗОБ

⁴⁷ Вид. чл. 16, 20 – 22. ЗОЗ

⁴⁸ Чл. 20, ст. 7 – 9. ЗОЗ

⁴⁹ Члан 21. ЗОЗ

који регулишу ограничену одговорност компанија применљиви и на задруге, што је разлог зашто је минимални капитал који се захтева од задруга исти као и тражени капитал за оснивање компанија.

Други начин формирања основног капитала задруге је из чланарине задруге (односи се на задруге које се оснивају без улога). Износ чланарине одређује се задружним правилима, у једнаком износу за све осниваче, као и за задругаре који приступе након оснивања. Имовина задруге је у задружној својини и може се формирати из улога или чланарине задруга, средстава остварених радом и пословањем задруге и средстава које је задруга стекла на друге (дозвољене) начине. Иначе, имовину задруге чине право својине на покретним и непокретним стварима, новчаним средствима и хартијама од вредности (ово су и елементи задружне својине) и друга имовинска права.⁵⁰

Задруга управља, располаже и користи своју умовину у складу са њеним правилима (Закон, уговор о оснивању). Она послује у своје име и за свој рачун, затим у своје име и за рачун задругара, а у складу са уговором о оснивању, односно задружним правилима. Треба истаћи да задруга може у оквиру регистроване делатности (односно делатности одређене у оснивачком акту) обављати послове и са лицима који нису задругари, и за њих, а у складу са задружним принципима и закљученим уговором и задружним правилима. Исто тако, поред своје имовине, задруга у свом пословању може користити рад задругара и средства у својини задругара и других правних и физичких лица у складу са задружним правилима. Задруга у правном промету одговара за своје обавезе целокупном својом имовином, а задругари одговарају за обавезе задруге до висине свог улога, док према трећим лицима задругари одговарају лично, сопственом имовином.⁵¹

У циљу очувања задружне организације и задружног правила да корисници услуга имају контролу над менаџментом у случајевима где је дозвољено да такозвани не-корисници (услуга) имају статус члана задруге, примењују се два правна средства (механизма): прво се односи на ограничено право инвеститора да учествује у акцијском капиталу, друго се односи на ограничено право гласа. Тако је шпанско задружно законодавство најпре дозволило инвеститорима да учествују у акцијском капиталу до 33% од укупног удела задругара, а затим у подизању удела до 45% од укупног депозита.⁵²

⁵⁰ Чл. 53, ст. 2, 3, 1. ЗОЗ

⁵¹ Чл. 54 – 56. ЗОЗ

⁵² Авсец Франци, *Чланство корисника и инвеститора у задрузи: Упоредни преглед уређења у европском привредном простору и САД*, Страни правни живот, Vol. 53, N° 2, Институт за упоредно право, Београд, 2009. Преузето од: Миодраг Мићовић, *op. cit.*, 1213.

Европска задруга је правно лице које се може оснивати на подручју Уније, складно условима и на начин одређен Уредбом о статуту Европске задруге. Основни капитал Европске задруге је подељен на пословне уделе, при чему је број чланова и основни капитал задруге променљив. Члан Европске задруге одговара за обавезе задруге до висине уложеног пословног удела, осим ако је статутом одређено другачије. Основни циљ Европске задруге је задовољење потреба њених чланова, и/или развој њихових економских и социјалних делатности, посебно путем склапања споразума око снабдевања робом или пружања услуга, или извршавања послова које обавља Европска задруга, или их наручује.

Основни капитал Европске задруге се изражава у националној валути, а ако је регистровано седиште задруге изван Евро зоне, она може изразити свој основни капитал и у еврима. Најнижи основни капитал Европске задруге не може бити мањи од 30.000 €. ⁵³ Држава-чланица може одредити и виши износ минималног основног капитала Европске задруге, ако тако прописују национални прописи за обављање одређене привредне делатности, ако задруга има регистровано седиште у тој држави чланици ЕУ. ⁵⁴ Статутом се одређује износ испод којег није могуће смањити основни капитал Европске задруге, као последица исплате пословних удела члановима који иступају из задруге (износ не може бити мањи од 30.000 €) ⁵⁵.

Основни капитал задруге се може повећати накнадним уплатама чланова, или примањем нових чланова, и може се смањити целовитим или делимичним - повраћај уплата, али не испод прописаног минимума. Промене основног капитала не захтевају промену статута ни објаве. ⁵⁶

Д)

Законом о задругама даје се могућност задругарима да имају једнако право гласа, примењујући задружни принцип „један задругар – један глас“. ⁵⁷ Одлуке се доносе већином од од укупног броја присутних чланова, осим у случајевима ако овим законом није другачије одређено – да одлуке доноси квалификована већина. ⁵⁸ Међутим, овај принцип (правило) није више непроменљив. Могућа су одступања и по правилу она су потребна када задруга има инвеститоре. Јединствено (универзално) правило је да сваки инвеститор (задругар) има један глас, осим ако то није другачије одређено правилима. Заправо, у Европској задрузи сваки члан има право на један глас,

⁵³ Чл. 3, ст. 1. и 2. Уредбе

⁵⁴ Члан 3, ст. 3. Уредбе

⁵⁵ Чл. 3, ст. 4. Уредбе

⁵⁶ Чл. 3, ст. 5. Уредбе

⁵⁷ Чл. 33. ЗОЗ

⁵⁸ Вид. чл. 35, ст. 2, и чл. 36, ст. 1. ЗОЗ

независно од броја пословних удела које држи.⁵⁹ Али право државе чланице у којој је регистровано седиште Европске задруге може допустити да се статутом одреди поједином члану више гласова, на основу његовог учешћа у делатностима задруге, као и на основу његовог удела у основном капиталу задруге. Притом, број гласова појединог члана ограничава се на 5 гласова, односно у распону од 15 до 30% од укупног броја гласова.⁶⁰ Поред ограниченог броја гласова инвеститора, у циљу очувања контроле управљања (менаџмента) од стране задругара, одређени су специфични услови у вези са кворумом, као и доношење одлука, како би се спречило надгласавање повлашћених чланова од стране инвеститора.

Уредба о статусу Европске задруге (Европска регулатива 1435/03) говори да статут треба да одреди специфичне захтеве (услове) за доношење одлука на скупштини.⁶¹ Одлука о изменама статута може се донети само уз присуство најмање половине од укупног броја чланова задруге, и најмање двотрећинском већином гласова. О одржаној скупштини води се записник.⁶² У случају да Европска задруга обавља више различитих делатности, или их обавља на подручју различитих територијалних јединица, или има неколико подружница, или има више од 500 чланова, статутом се може допустити одржавање посебних састанака по секторима или одељцима, ако то није у супротности с правом државе чланице у којој је регистровано седиште Европске задруге.⁶³ Треба истаћи да јединствени акт о задругама не дефинише кворум, осим ако то није другачије одређено правилима задруге. Кворум је остварен независно од броја присутних чланова, али даје посебан значај задругарима, под условом да: 1) укупан број гласова не би требало да буде мањи од већине укупног броја гласова; 2) да се одлука сматра основаном уколико има већину повлашћених корисника (систем двоструке већине)⁶⁴.

Ђ)

Имајући у виду да је задруга привредна организација, то значи да привређује у складу са основним економским принципима: она остварује приходе, расходе и добит. До прихода долази реализацијом производа и услуга. Може остварити и губитак, што значи да је изложена пословном ризику, али је тај ризик мањи него код предузећа, одн. привредних друштава. Разлог је у томе што предузеће тежи максимизирању добити, тј. профита (што је већи профит, то је већи и ризик његовог остварења). Поред тога,

⁵⁹ Чл. 59. Уредбе

⁶⁰ Чл. 59. Уредбе

⁶¹ Чл. 61. Уредбе

⁶² Чл. 62. Уредбе

⁶³ Вид. Чл. 63. Уредбе

⁶⁴ Авсец Франци, *Чланство корисника и инвеститора у задрузи*, преузето: Миодраг Мићовић, *op. cit.*, 1214.

уколико предузеће жели да повећа профит, значи да треба да повећа и обим производње и промет услуга (под осталим нормалним условима на тржишту). Дакле, пораст профита, тј. добити резултат је пораста бруто прихода, а то је у условима изражене конкуренције на тржишту тежак задатак, који је могуће остварити уз значајне напоре и ризик. Међутим, задруга као привредна организација нема исти циљ (максимизирање профита), већ тежи да оствари одређене интересе чланова задруге, одн. задругара. Свака привредна организација, тако и задруга, како би опстала и развијала се – мора остварити добит. Другим речима, задруга не послује са губитком, јер би тада дошло до умањења њене имовине.⁶⁵ О оствареној добити (годишњој) и њеној расподели, одлучује скупштина задруге, након усвајања финансијског извештаја.

Када је реч о расподели профита, тј. добити према ЗОЗ-у: задругари учествују у складу са принципом економског учешћа⁶⁶ чланова и то са њиховим уделом у задрузи и са вредношћу извршног промета који се преноси преко задруге, покривајући губитке пренесене из ранијих година, расподељујући добит у фондове за различите намене, ако су образовани (резивни фонд, задружни фонд за инвестиције и друге сврхе).⁶⁷ Као што се може уочити у ЗОЗ-у Републике Србије добит се расподељује у резервни фонд, одн. фондове различите намене, ако су образовани, што значи да је овај фонд необавезујући, тј. опциони. Наиме, добит се најпре расподељује у обавезни резервни фонд за покриће губитака пренетих од раније, затим у фондове за друге намене, ако постоје, и за исплату нето добити или приписивању добити уложима задругара. Најзад, нераспоређена добит преноси се у наредну пословну годину, или се користи за унапређење задруге. Уколико задруга има ових средстава доћи ће до смањења потреба за коришћењем скупих банкарских кредита.

Међутим, Уредба статута Европске задруге прописује обавезу стварања законских резерви, које се попуњавају из добити задруге.⁶⁸ Статут може одредити исплату удела и добити члановима задруге сразмерно њиховим пословима са задругом, или услугама које су обавили за задругу. Одлуку о употреби добити доноси скупштина чланова задруге, у складу са

⁶⁵ Љубомир Митровић, *Задруге у законодавству Србије и могућности за унапређење задружних начела*, Зборник радова са научноистраживачког пројекта „Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело правичности“ за период 2016-2018. године (ур. проф. др Владимир Боранијашевић, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица, 2017, 273.

⁶⁶ Вид. чл. 58 – 59. ЗОЗ.

⁶⁷ Вид. чл. 4, пар. 3, ст. 3. ЗОЗ.

⁶⁸ Вид. чл. 59. ЗОЗ

одредбама статута.⁶⁹ Треба истаћи да Статут Европске задруге не одређује експлицитно да ли се укупан вишак може расподелити онима који нису чланови задруге, а који је остварен са онима који нису чланови задруге, или само онај вишак који је остварен пословањем задруге са својим члановима. Такође није одређен ни проценат у коме могу учествовати у расподели вишка повлашћених чланова и инвеститора. У том случају, јединствени акт о задругама одређује да удео повлашћених чланова у профиту, тј. добити – не може бити смањен на мање од 50%.⁷⁰

ЗАКЉУЧАК

Задруге су *sui generis* привредне организације чији је интерес унапређење пословања задругара, али не и максимизирање профита, као што је случај код осталих привредних организација. Оне у фокусу стављају кориснике услуга, односно чланове (задругаре) чији је интерес трајно обезбеђење прихода и добити, као и очување реалне вредности имовине коју су уложили у задругу (као свој улог). Због своје природе, задруге су императив модерног и продуктивног привредног развоја. Њихова улога посебно је значајна у условима кризе, јер је брже и ефикасније превазилазе у односу на остале привредне организације. Оне су веома значајне за средње и мало предузетништво. Стога, да би задруге опстале и развиле се потребна је правна регулатива, која је одбрамбени механизам и снажан алат за задружно ефикасно функционисање. Правна регулатива задруга у Србији дефинисана је Законом о задругама (2015).

Анализа у раду је показала да су учињене мање промене у садашњем закону (2015) у односу на претходни Закон о задругама (2006). Те промене се односе: а) на износ основног капитала; б) на то да улози задругара не морају бити једнаки, чиме се олакшава и убрзава капитализација задруга; в) да се улог задругара не може преносити правним послом, чиме се спречавају злоупотребе и изигравање закона; г) поједностављен је начин оснивања и организовања задруга – задруге могу оснивати најмање пет пословно

⁶⁹ Вид. чл. 65 *Уредбе*

⁷⁰ Све док законске резерве не стигну износ основног капитала задруге (најмање 30.000 €) постоји обавеза издвајања најмање 15% добити запословну годину након одбитка могућих губитака који су пренесени у законске резерве задруге. Добит коју је могуће расподелити чини вишак добити која преостане по одбитку износа који су унети у законску резерву, износа који су исплаћени као удео у добити, и износа пренесених губитака, а уз додатак свих пренесених вишкова и износа који се црпе из резерви. Скупштина може пренети добит у наредну пословну годину, унети је у законске и статутарне резерве, или је исплатити у облику удела и добити. Статутом је могуће и забранити расподелу добити (*Уредба статута Европске задруге*, чл.65, 66 и 67).

способних физичких лица; д) на то да су задруге растерећене обавезе оснивања обавезног резервног фонда и заробљавања средстава у њему, чиме се повећава капитал у задружном сектору. Наведене законске одредбе представљају помак ка основним вредностима задругарства, као што је правичност, као и принцип економског учешћа по коме сви задругари остварују корист од задруге под једнаким условима, али у сразмери вредности (обима) послова које сваки од њих појединачно обави са задругом.

Имајући у виду да Србија тежи уласку у ЕУ, то реформисање српских задруга треба усмерити и развијати у складу са Европском регулативом 1435/03 Европске задруге. Иако је јединствени карактер Европске задруге нарушен јер одредбе Уредбе о статуту Европске задруге и Смернице нуде различите моделе Европске задруге, зависно од државе чланице у којој она има регистровано седиште, ипак Европска задруга суштински има универзални карактер. Да би се правна регулатива српског задругарства усагласила са правном регулативом Европске задруге, потребно је изменити став о задрузи, јер задруге нису никаква форма организације само физичких лица, већ чланови могу бити и физичка и правна лица. Ово је први услов да се наше задруге изједначе са Европском задругом, а самим тим и са осталим привредним субјектима. Овим се стварају додатне могућности задруге да увећа капитал, а зна се да је задруга углавном усмерена на властите изворе капитала, јер постоје ограничења у приступу спољњем капиталу. Поред тога, потребно је релативизирати ефекат принципа „један члан – једна глас“, самопомоћ и идентитет, све у циљу изједначавања са осталим привредним субјектима (компанијама), а самим тим и са Европском задругом.

Ljubomir MITROVIĆ, LL.D.

Full-time Professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

SPECIFICITY OF THE COOPERATIVES RELATIVE TO THE NATURE OF THE EUROPEAN COOPERATIVE SOCIETY

Summary

Cooperatives are sui generis economic organizations whose interest is to improve the business of a cooperative, but not to maximize the profits, as is the case with companies.

The aim of this paper is to look at the specificity of the cooperatives in Serbia in relation to the nature of the European Cooperative Society and to point to the need for change the rules in the Law of cooperatives in order to comply with modern trends in the field of organizing and operating cooperatives - the European

Cooperative Society. The analysis showed that the applicable law on cooperatives did not undergo major changes in the legal and economic framework and thus remained in the same position in relation to the previously valid, classic concept of the cooperative. In scientific work were used the Law on Cooperatives of the Republic of Serbia (2015) - ZOZ, Regulation of the European Cooperative Society, Declaration of Co-operative Identity, the results of the analysis of the research by authors in this field, as well as the results of other author research. When it comes to the analysis of cooperatives in Serbia in relation to the character of the European Cooperative the comparative, inductive and deductive methods were used. They enabled us to determine which are the national cooperative rules and which rules should be changed and define *de lege ferenda* in order for cooperatives to function more effectively in the national socio-economic system.

Keywords: cooperative, cooperatives, cooperative principles, legal-economic framework, European Cooperative.

ЛИТЕРАТУРА

Antonio Fici, *Cooperative identity and the law*, Euricse's Working Paper, № 023/12, 2012.

Бранислав Гулан, *Задругарство у Србији од оснивања до данас – 2018*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/0-branislav-gulan/zadugarstvo-u-srbiji-od-osnivanja-do-danas-2018/>

Dionis Jurić, *Europsko dioničko društvo*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Supplement, br. 3, 2003.

Dionis Jurić, *Europska zadruga*, *Pravo i povezi*, Vol. 15, № 6, str. 58 – 67, RRIF, Zagreb, 2006.

Закон о задругама Републике Словеније, *Zakon o zadrugah*, *Europska unija* - Article 59 (2) SCE Regulation.

Закон о задругама - ЗОЗ, Службени лист СРЈ, бр. 41/96, 12/98, Службени гласник РС, бр. 101/2005, 34/2006 и 112/2015.

Закон о банкама, Службени гласник РС, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

ILO 2002 Recommendation № 193 the promotion of cooperatives.

Извештај о задругама и задругарству, доступно на: http://novi.uciteljneznalica.org/PDF/arbiva%20autora/928_Izve%C3%85%C2%A1taj%20o%20zadugarstvu.pdf

International Co-operative Alliance: Statement on the Co-operative Identity

Катарина Марковић, *Пољопривредно задругарство у републици Србији – стање и перспективе*, *Летопис научних радова*, бр.1, Пољопривредни факултет, Нови Сад, 2007.

Carlo Borzaga; Giulia Galera, *Promovisanje zadruga u stvaranju boljeg sutra*, доступно на: <http://www.euricse.eu/wp-content/uploads/2015/03/venice-croatian-3.0-0>

Council Regulation (EC) N° 1435/2003 of July 22nd 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE).

Commission of the European Communities, Draft Consultation Paper Cooperatives in Enterprise Europe, Bruxelles, 2001.

СОРАС Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives.

Љубомир Митровић, *Задруге у законодавству Србије и могућности за унапређење задружних начела*, Зборник радова са научноистраживачког пројекта „Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело правичности“ за период 2016-2018. године (ур. проф. др Владимир Боранијашевић), Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица, 2017.

Марија Николић, *Еволуција задружног законодавства у Европи*, Понатис магистарске тезе, Друштво аграрних економиста Србије, Београд, 2009.

Марија Николић; Јасмина Арсенијевић, *Компарација закона о задругама у Републици Србији и земљама у окружењу*, Министарство Просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, ев. бр. 47020, „Дигиталне и медијске технологије и друштвено-образовне промене“, 2015.

Миладин Шеварлић, *Правци развоја земљорадничког задругарства у Србији*, доступно на: <https://www.makroekonomija.org/poljoprivreda/pravci-razvoja-zemljoradnickog-zadugarstva-u-srbiji/>

Miodrag Mićović, *The Legal Nature and Framework for Cooperative Activities*, Economics of Agriculture, The Balcan Scientific of Agrarian Economics, Belgrade, Academy of Economic Studies, Bucharest (Romania), Vol. LXIV, N° 3 (1205 – 1218), UDC: 340:334.73, EP: 2017.

Славка Митровић, *Допринос пољопривреде у развоју Србије*, Докторска дисертација, Универзитет у Приштини, Пољопривредни факултет, Лешак, 2016.

UN Document A/56/73-E/2001/68 Report of Secretary – General: “Cooperatives in social development”, Unated Nations, New York, May 14th 2001.

Франци Авсец, *Пољопривредне задруге у Републици Словенији*, Социологија села 43, стр. 83 – 108, 2005.

Франци Авсец, *Чланство корисника и инвеститора у задрузи: упоредни преглед уређења у европском привредном простору и САД*, Страни правни живот, Vol. 53, N° 2, стр. 85 – 126, Институт за упоредно право, Београд, 2009.